

به نام خدا

نقشه راه توسعه آبی پروری سرد آبی

مؤلف:

دکتر مرتضی علیزاده

با همکاری:

عباسعلی مطلبی، مصطفی شریف روحانی، عباس متین فر، حسین علی عبدالحی،
محمدصیاد بورانی، عبدالمهدی ایران، آرزو وهاب نژاد، سید ابراهیم صفوی

سرشناسه	علیزاده، مرتضی، ۱۳۴۷ -
عنوان و نام پدیدآور	نقشه راه توسعه آبی پروری سردآبی / مولف مرتضی علیزاده، با همکاری عباسعلی مطلبی ... [و دیگران]؛ ویراستار ادبی گل اندام آل علی
مشخصات نشر	تهران : موسسه تحقیقات علوم شیلاتی کشور ، ۱۳۹۶ .
مشخصات ظاهری	۱۸۷ ص. : جدول، نمودار.
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۸۴۵۱-۱۵-۰
وضعیت فهرست نویسی	فیبا
یادداشت	با همکاری عباسعلی مطلبی، مصطفی شریف روحانی، عباس متین فر، حسین عبدالحی، محمدصیاد بورانی، عبدالمهدی ایران، آرزو وهاب نژاد، سید ابراهیم صفوی
موضوع	آبی پروری -- ایران
موضوع	Aquaculture -- Iran
موضوع	آبی پروری -- ایران - برنامه ریزی
موضوع	Aquaculture - Iran -- Planning
موضوع	ماهی ها -- ایران - پرورش و تکثیر
موضوع	Fish culture -- Iran
شناسه افزوده	مطلبی، عباسعلی، ۱۳۳۸ -
شناسه افزوده	موسسه تحقیقات علوم شیلاتی کشور
رده بندی کنگره	۱۳۹۶ ن ۷/ع ۸/۱۱۱ SH
رده بندی دیویی	۶۳۹/۸۰۹۵۵
شماره کتابشناسی ملی	۴۸۷۹۸۳۲

نام کتاب : نقشه راه توسعه آبی پروری سردآبی

مؤلف : دکتر مرتضی علیزاده

با همکاری: عباسعلی مطلبی، مصطفی شریف روحانی، عباس متین فر، حسین عبدالحی، محمدصیاد بورانی،

مهدی ایران، آرزو وهاب نژاد، سید ابراهیم صفوی

ویراستار ادبی : گل اندام آل علی

شمارگان : ۶۰۰

چاپ اول : سال ۱۳۹۶

ناشر : موسسه تحقیقات علوم شیلاتی کشور

ناظر چاپ : مدیریت اطلاعات و ارتباطات علمی

(نشانی : میدان هفت تیر، خیابان قائم مقام فراهانی، خیابان مشاهیر، نبش خیابان غفاری، پلاک ۵،

موسسه تحقیقات علوم شیلاتی کشور، تلفن ۸۳۳۸۱۰۶۸ - (www. ifro.ir)

شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۸۴۵۱-۱۵-۰ (ISBN : 978-600-8451-15-0)

قیمت : ۳۵۰۰۰۰ ریال

حق چاپ برای موسسه تحقیقات علوم شیلاتی کشور محفوظ است.

پیشگفتار مولف

بهره‌برداری اصولی از ذخایر منابع آبی و توسعه پایدار در آبرزی پروری مستلزم برنامه‌ریزی‌ها و سیاست‌گذاری‌های صحیح تحقیقاتی و اجرایی به عنوان بستر و اساس توسعه می‌باشد.

در زمینه توسعه شیلاتی کشور اقدامات موثری در برنامه‌های اول، دوم، سوم و چهارم انجام گردید و شرایط مناسبی را برای توسعه پایدارتر و بهبود مدیریت شیلاتی فراهم نمود. به طور کلی، جهت‌گیری برنامه‌های مذکور فوق موجب افزایش تولید، عرضه و مصرف آبریان در کشور گردیده و چشم‌انداز نسبتاً ثابتی را برای رسیدن به متوسط مصرف سرانه کشورهای در حال توسعه به عنوان شاخصی مهم در توسعه شیلاتی ایجاد نموده است. بدون شک، دستیابی به چنین هدفی متضمن دو اصل مهم بهره‌برداری پایدار از ذخایر منابع آبی و همچنین توسعه پایدار در آبرزی-پروری است. اجرایی شدن این دو اصل مهم، مستلزم برنامه‌ریزی‌ها و سیاست‌گذاری‌های تحقیقاتی به عنوان بستر و اساس توسعه می‌باشد. موسسه تحقیقات علوم شیلاتی کشور به عنوان متولی تحقیقات شیلاتی کشور، اولین برنامه پنجساله توسعه تحقیقاتی را به عنوان موسسه‌ای مستقل تجربه می‌کند و به رغم وجود برخی کاستی‌ها و نواقص بویژه در عرصه صنعت آبرزی‌پروری سردآبی می‌توان از آن به عنوان گامی مهم در چارچوب نظام برنامه‌ریزی کشور یاد نمود که سعی در سازماندهی و هدایت برنامه‌های تحقیقاتی متناسب با نیازهای بخش تولید دارد.

در پی تصمیم معاونت راهبردی ریاست جمهوری مبنی بر تشکیل کانون دانش و صنعت آبرزی-پروری و تهیه نقشه‌راه توسعه آبرزی‌پروری کشور در افق ۱۴۰۴، موسسه تحقیقات علوم شیلاتی کشور اقدام به تدوین این سند به منظور دستیابی به این اهداف نمود: (۱) ایجاد بستر مناسب برای تحقق برنامه‌های دولت در برنامه پنجساله پنجم و سند چشم‌انداز بیست ساله کشور، (۲) تقاضا محور نمودن تحقیقات، (۳) افزایش کیفیت، ایجاد انسجام و تعیین اهداف مشخص برای فعالیت‌های تحقیقاتی، (۴) اولویت‌بخشی و هدفمند کردن فعالیت‌های اجرایی. بدین منظور، ضمن بررسی اسناد برنامه چهارم و پنجم توسعه شیلاتی کشور و عملکرد زیربخش‌های اجرایی و تحقیقاتی در زمینه آبرزی‌پروری سردآبی، از نظریات و تجارب متخصصین دانشگاهی، کارشناسان تحقیقاتی و اجرایی، تولیدکنندگان و تشکل‌های خدماتی فعال در صنعت آبرزی‌پروری سردآبی کشور در قالب کمیته‌های

تخصصی و نشست‌های کارشناسی، استفاده گردید. این گزارش در قالب ۴ فصل شامل: مروری بر وضع موجود، مشکلات و محدودیت‌ها، تعیین و اولویت‌بندی اهداف و برنامه‌های پیشنهادی و الزامات تنظیم گردید.

در خاتمه، مولفین لازم می‌دانند از همکاری تمامی دست‌اندرکاران برای حمایت‌های فکری و راهنمایی‌های ارزنده‌شان، قدردانی و تشکر نمایند.

دکتر مرتضی علیزاده

عضو هیئت علمی موسسه تحقیقات علوم شیلاتی کشور

فهرست مندرجات

پیشگفتار مؤلف

- فصل ۱: مروری بر وضع موجود..... ۱
- ۱-۱- وضعیت آبی‌پروری جهانی..... ۲
- ۱-۲- مروری بر وضعیت آبی‌پروری ایران..... ۵
- ۱-۳- آبی‌پروری سردآبی در ایران..... ۷
- ۱-۳-۱- پیشینه تاریخی..... ۷
- ۱-۳-۲- جایگاه ماهیان سردآبی در صنعت آبی‌پروری کشور..... ۱۱
- ۱-۴- وضعیت تکثیر و پرورش ماهیان سردآبی در ایران..... ۱۳
- ۱-۴-۱- ماهی قزل‌آلای رنگین کمان..... ۱۳
- ۱-۴-۲- ماهی آزاد دریای خزر..... ۲۹
- ۱-۴-۳- سایر ماهیان سردآبی ایران..... ۳۹
- ۱-۵- زیرساخت‌ها و امکانات تحقیقاتی موجود در زمینه آبی‌پروری سردآبی..... ۴۶
- ۱-۵-۱- مرکز تحقیقات ماهیان سردآبی تنکابن..... ۴۷
- ۱-۵-۲- ایستگاه تحقیقات ماهیان سردآبی یاسوج..... ۴۷
- ۱-۵-۳- ایستگاه تحقیقات شیلاتی آب‌های شور داخلی بافق..... ۴۹
- ۱-۵-۴- ایستگاه تحقیقات فن آوری‌های نوین شیلاتی خجیر..... ۴۹
- ۱-۵-۵- مراکز تحقیقات کشاورزی و منابع طبیعی کشور..... ۵۰
- ۱-۵-۶- دانشگاه‌ها و سایر موسسات آموزشی و پژوهشی..... ۵۱
- ۱-۶- نقش تحقیقات در روند توسعه تکثیر و پرورش ماهیان سردآبی..... ۵۱
- ۱-۶-۱- تحلیلی در مورد تحقیقات انجام شده در کشور..... ۵۵
- ۱-۶-۲- تحلیلی در مورد تحقیقات در دست اجرا در کشور..... ۵۷
- ۱-۶-۳- اهمیت و جایگاه تحقیقات انجام شده در خارج از کشور..... ۵۹

۶۱	فصل ۲: مشکلات و محدودیت ها
۶۲	۲.۱- مشکلات و چالش‌های موجود در زمینه تکثیر و پرورش قزل آلا
۶۳	۲-۱-۱- ژنتیک و اصلاح نژاد
۶۷	۲-۱-۲- بهداشت و درمان بیماری‌ها
۷۰	۲-۱-۳- غذا و غذادهی
۸۲	۲-۱-۴- آلودگی منابع آبی ناشی از پساب مزارع تولیدی
۸۴	۲-۱-۵- اقتصاد تولید
۹۰	۲.۲- مشکلات و چالش‌های موجود در مورد ماهیان سردآبی بومی ایران
۹۰	۲-۲-۱- ماهی آزاد دریای خزر
۹۴	۲-۲-۲- سایر ماهیان سردآبی بومی
۹۶	فصل ۳: تعیین و اولویت بندی اهداف
۹۷	۳.۱- توسعه پایدار تکثیر و پرورش قزل‌آلای رنگین کمان
۹۷	۳-۱-۱- اهداف کیفی
۹۸	۳-۱-۲- سیاست‌های راهبردی
۱۰۸	۳-۱-۳- اهداف کمی
۱۱۱	۳.۲- حفاظت و بهره‌برداری از ذخایر ماهیان سردآبی بومی کشور
۱۱۱	۳-۲-۱- اهداف کیفی
۱۱۲	۳-۲-۲- سیاست‌های راهبردی
۱۱۸	۳-۲-۳- اهداف کمی
۱۱۹	فصل ۴: برنامه‌های پیشنهادی و الزامات
۱۲۱	۴.۱- برنامه‌های اجرایی
۱۲۱	۴-۱-۱- برنامه جامع توسعه پایدار تکثیر و پرورش قزل‌آلای رنگین کمان
۱۲۱	۴-۱-۲- طرح جامع بهبود عملکرد تولید در مزارع تکثیر و پرورش قزل آلا
۱۲۳	۴-۱-۳- طرح جامع توسعه فرآوری و ارتقاء فرهنگ مصرف
۱۲۵	۴-۱-۴- طرح جامع توسعه تولید با استفاده از آب چاه‌های کشاورزی

- ۱۲۷ ..... ۴-۱-۵- طرح جامع کارآفرینی و اشتغال دانش‌آموختگان شیلاتی
- ۱۳۶ ..... ۴.۲- برنامه جامع تکثیر و پرورش و حفاظت از ذخایر ماهیان سردآبی بومی کشور
- ۱۳۶ ..... ۴-۲-۱- طرح جامع بهبود فرآیند تکثیر و بازسازی ذخایر ماهی آزاد دریای خزر
- ۱۳۸ ..... ۴-۲-۲- طرح جامع توسعه پایلوت‌های تکثیر و پرورش گونه‌های بومی سردآبی
- ۱۳۸ ..... ۴.۳- برنامه‌های تحقیقاتی
- ۱۳۸ ..... ۴-۳-۱- لزوم هدفمندی فعالیت‌های تحقیقات
- ۱۴۱ ..... ۴-۳-۲- برنامه جامع توسعه پایدار تکثیر و پرورش قزل‌آلای رنگین‌کمان
- ۱۶۷ ..... ۴-۳-۳- برنامه جامع تکثیر و پرورش و حفاظت از ذخایر ماهیان سردآبی بومی کشور
- ۴.۴- مهمترین دستاوردهای قابل پیش‌بینی اجرایی نقشه‌راه آبی‌پروری سردآبی
در افق ۱۴۰۴ ..... ۱۸۰

Strategic Roadmap for Development of Cold Water Aquaculture

By:

**M. Alizdeh, A.A.Motalebi, M. Sharifrohani, A. Matinfar, H.A.
Abdolhai, M. Sayadborani, M. Iran, A. Vahabnezhad, S.E. Safavi**